

цінностей, умінь і навичок комунікації, самообслуговування, вибору адекватних ситуацій і моделей поведінки, здійснення професійної орієнтації тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні закордонних систем освіти учнів з особливими освітніми потребами як одного з основних чинників соціалізації даної категорії дітей.

Список використаних джерел

1. Діти державної опіки: проблеми, розвиток, підтримка: навч.- метод. посіб. в 2-х кн. Київ : Міленіум, 2005. 286 с.
2. Турчик, І., Шиян, О., Пітин, М., & Козіброда, Л. (2010). Концептуальні основи формування здоров'я школярів засобами фізкультурної освіти у Великобританії. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія (XXIII), 5*; Єрмакова С. С. (ред.). (с. 151–154). Харків, Україна: ХДАДМ.
3. Al-Khamisy, D. (2006). *Edukacja przedszkolna a integracja społeczna*. Warszawa, Polska: Wydawn. Akademickie "Żak".
4. Roberts R. Danechi S. Loft P. (2020) Special Educational Needs: support in England. *Briefing paper №.07020*. p. 28
5. Department for Education, Special educational needs and disability code of practice: 0 to 25 years, January 2015, p.15-16
6. Department for Education, Provision for children and young people with special educational needs and disabilities, and for those who need alternative provision: how the financial arrangements work: Call for Evidence, May 2019

Єлизавета Мальчева

студентка 4 курсу, 411СР групи

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Харківської обласної ради

м. Харків

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

Автор актуалізує питання щодо соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами засобами арт-терапії. Зокрема, розкрито суть понять «діти з особливими освітніми потребами», «арт-терапія». Схарактеризовано доцільність застосування арт-терапії у соціально-педагогічному процесі. Доведена необхідність соціально-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами засобами арт-терапії.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребам, соціальний розвиток, арт-терапія, засоби арт-терапії.

Концепція освіти України передбачає створення умов, при яких усі члени суспільства могли б успішно реалізувати свої загальнолюдські права, бути активними та корисними громадянами, освіченість і соціальний статус яких задовольнятиме потреби суспільства. Тому сьогодні інклюзивне навчання є однією з фундаментальних засад розвитку освіти, яка виключає будь-яку дискримінацію та робить її доступною усім верствам населення.

Попри всі досягнення, в сучасній системі освіти дітей з особливими освітніми потребами залишається необхідність її активного розвитку. Зміни в глобальному соціумі відображаються і на соціальному розвитку нового покоління. Змінюються інтереси, мотивація, бажання та установки, що зумовлені суспільні стереотипами. Тому методи навчання і виховання без постійного удосконалення поступово втрачають свою ефективність, що може негативно відобразитись на процесі соціалізації дитини, стримувати її розвиток. Таким чином, виникає необхідність дослідження та розробки нових чи вдосконалення існуючих технологій, методів та засобів соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами. На наш погляд, ефективними методами роботи є сучасні засоби арт-терапії.

Вплив арт-терапії на дітей з особливими освітніми потребами досліджували такі зарубіжні та вітчизняні вчені: І. Бех, А. Биков, С. Болтівець, В. Бондар, Л. Вадрус, М. Герньєр, Г. Грішина, Т. Данилова, О. Деркач, Г. Іващенко, М. Кисільова, А. Кігічак, В. Кондрашин, Л. Лебедева Є. Медведєва, Е. Морісон, Л. Нікішина, Л. Обухова, Л. Одинченко, Г. Олійник, А. Панов, К. Раміресом, В. Синьов, Л. Тіхонвич, Л. Федоткіна, Д. Хенлі, О. Холодїй, О. Хохліна, О. Чебікіна, Т. Шульга, М. Щібрик та ін.

За Г. Олійник: «Поняття «діти з особливими освітніми потребами» охоплює всіх дітей (вихованців, учнів), чиї освітні потреби виходять за межі загальноприйнятої норми. Загальноприйняте тлумачення терміну «діти з особливими освітніми потребами» робить наголос на необхідності забезпечення додаткової підтримки в навчанні дітей, які мають певні особливості розвитку» [3,

с. 179]. Це підтверджує необхідність застосування відповідних засобів підтримки таких дітей, одним із яких може стати й арт-терапія.

Також вагомою для нашого дослідження є думка О. Холодія про дітей з особливими освітніми потребами: «Такі діти відчують значні труднощі під час навчання, а саме труднощі адаптації та інтегрування в колектив. Вони важко оволодівають комунікативними навичками, усним та писемним мовленням, у них важко формуються математичні уявлення. Частіше за все, такі діти характеризуються неуспішністю та низьким рівнем пізнавальної діяльності» [4, с. 5]. Все вищезазначене свідчить, що природа дитини з особливими освітніми потребами дещо відрізняється від дитини, яка не має таких потреб. Наявність «особливості» викликає ряд проблем: їм важче відкриватися, приймати та, в майбутньому, реалізувати себе, переймати соціальний досвід, відповідати загальноприйнятим нормам життя суспільства та бути повноцінними його членами.

Погоджуємося з думкою Є. Медведевої, що: «Засобом, здатним вирішити всі ці завдання, є мистецтво, яке, будучи формою художньо-естетичного освоєння світу, грає істотну роль у формуванні художньої культури дитини з особливими освітніми потребами. Воно містить у собі художньо-естетичні, гуманістичні, пізнавальні, моральні цінності й впливає на моральне, духовне становлення особистості» [2, с. 7]. Доречно зазначити, що в цьому твердженні мова йде не лише про художньо-естетичний розвиток особистості, а й соціальний.

Учені наголошують на важливості творчості в роботі з даною категорією дітей. О. Деркач, Л. Лебедева, Л. Нікішина, Л. Федоткіна, Л. Вадрус та ін. підкреслюють, що мистецтво використовується не тільки як засіб їх художнього розвитку і формування художньої культури, а й здійснює лікувальний вплив, служить способом профілактики й корекції відхилень у розвитку. Саме тому засоби арт-терапії виступають незамінними, альтернативними та ефективними в соціальному розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Арт-терапія визначається як технологія цілеспрямованого використання мистецтва як засобу психосоціального впливу на особистість. «Арт-терапія – міждисциплінарне явище. Вона виникла на стику мистецтва та науки й увібрала в себе досягнення медицини, педагогіки, культурології, соціології та інших дисциплін. Її методи універсальні й можуть бути адаптовані до різних завдань, починаючи

від рішення проблем соціальної та психологічної дезадаптації і закінчуючи розвитком людського потенціалу, підвищенням планки психічного і духовного здоров'я» [1, с.10].

Позитивний вплив арт-терапії на людину неодноразово підтверджувався: знімає емоційну напругу, дозволяє людині відкритися, насолоджуватися мистецтвом, розвиває особистість, розширює світогляд, дозволяє фантазувати та розвивати творчі здібності. А в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами вона несе вагомий позитивний вплив.

Арт-терапія має потужний потенціал, актуалізація якого дозволяє кардинально змінювати дидактичні підходи до процесу навчання, виховання, соціального розвитку особистості, організації та реалізації спільної інтелектуальної та емоційно-художньої діяльності. Робить їх цікавішими, легшими для розуміння дитини з особливими освітніми потребами. Використання засобів арт-терапії дає можливість неформально реалізовувати процес інтеграції наукових і практичних знань, умінь, навичок в різних видах діяльності (мовній, пізнавальній, руховій, художньо-естетичній та ін.), дозволяє поєднати культуру різних країн світу, музику, танці, звичаї, цінності та ненав'язливо донести до дитини. З появою нових видів мистецтв, змін у культурі, її модернізації, будуть удосконалюватись та розширюватись і засоби арт-терапії.

Арт-терапія – це багатогранний, ефективний напрям, що розвивається та постійно розширює сферу свого застосування. Засоби арт-терапії пов'язують інтелект людини та її почуття, потребу в самореалізації, світ тілесний і духовний. Фантазуючи, дитина може насолоджуватися самим процесом створення чогось нового. Також дитина з особливими освітніми потребами може не говорити про свої хвилювання, але при цьому ліпити, малювати. Через малюнок, гру, танець, музику арт-терапія дає вихід внутрішнім конфліктам, допомагає зрозуміти особливі почуття і переживання, і вчитися моделювати способи вирішення складних життєвих ситуацій і переносити їх у реальність, застосовуючи нові соціальні навички налагодження взаємин. Сприяє підвищенню самооцінки, допомагає у розвитку творчих здібностей, уяви, набуття естетичного та соціального досвіду, практичних навичок образотворчої діяльності, художніх здібностей в цілому.

Таким чином, можна зробити висновок, що арт-терапія це дієвий засіб роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, що допоможуть в підвищенні ефективності соціального розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Вони виходять за межі традиційного освітнього та корекційного процесу, гармонійно поєднуючи соціальний, психолого-педагогічний, корекційно-розвивальний і медичний аспекти. Перспективами подальших досліджень є вивчення зарубіжного досвіду застосування засобів арт-терапії в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Киселева М. В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе. Санкт-Петербург: издательство Речь, 2007. 336 с.
2. Медведева Е. А. [и др.] Артпедагогика и арттерапия в специальном и инклюзивном образовании : учебник для академического бакалавриата; под редакцией Е. А. Медведевой. 2-е изд., испр. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2019. 274 с.
3. Олійник Г. М. Особливості соціалізації дітей з особливими потребами у сучасному українському суспільстві. *Social Work and Education*. 2020. Vol. 7, no 2. P. 178–185.
4. Холодїй О. М. Соціальна адаптація дітей з особливими освітніми потребами до навчання в школі: навчально-методичний посібник. Черкаси, 2014. 125 с.

Людмила Присяжнюк

студентка III курсу спеціальності 231 «Соціальна робота»
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ

Сергій Михнюк

асистент кафедри управління та освітніх технологій
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

У статті розглянуто стан спеціальної освіти в сучасній Україні, розкрито загальні тенденції та проблеми в системі спеціальної